

Dosya Analiz / 22

FRANSA: JAKOBEN LAİKLİK

Türkiye'nin ya da bulunduğunuz ülkenin azınlık okullarında, ailelerin Yahudi ve Hıristiyan giyimleriyle, çocuklarıyla birlikte okul gezisi yapmalarının yasaklandığını düşünün. İnanmazsınız değil mi? Bu çağda böyle bir şey nasıl olur? Nasıl bir ilkelik, nasıl bir gericiilik, yobazlık dersiniz.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL'ün konuyla ilgili değerlendirmesini sunuyoruz...

Durun, endişelenmeyin, böyle bir şey Türkiye'de ya da yaşadığınız ülkede değil, Fransa'da oluyor. Fransa Müslümanlar için tam da böyle bir karar alma yolunda.

Fransa'da Senato, hükümetin hazırladığı okul yasası kapsamında okul gezilerinde öğrencilere refakat eden aile yakınlarının başörtüsü takmasını yasaklayan maddeyi onayladı. Yasanın yürürlüğe girmesi için Meclisten de geçmesi gerekiyor.

Fransız Eğitim Bakanı Blanquer okul gezilerinde ebeveynlerin dini semboller taşımasını için elinden geleni yapacağını belirtti. Başörtülü annelerin, öğrenci yakınlarının, ilkökul çağındaki çocuklarının okul gezilerine katılmasını laiklik ilkesi öne sürülerek yasaklayan tasarı, okul gezilerinde ebeveynlerin 'geçici kamu görevlisi' sıfatına sahip olması sebebiyle dini herhangi bir işaret taşımasını gerekçesine dayanıyor.

Fransa'da, Batılı pek çok ülkede, özellikle Avusturya'da bu ve benzeri türden yasakçı arkaik uygulamalar ve yorumlar artık sıradanlaştı. Sadece bu uygulama, önceki pek çok yazımda işaret

ettiğim Batının nasıl bir özgüven ve özgürlükler krizi içerisinde olduğunu görmeye yeterli. Biz de örnekleri artırmadan, Fransa'daki bu uygulama üzerinden giderek nasıl bir akıl tutulmasıyla, nasıl bir özgürlük kriziyle karşı karşı karşıya olunduğuna, totaliterime doğru nasıl hızla yol alındığına değinelim.

Yasa, Yahudi ve Hristiyanlar açısından böyle bir şeyi öngörmediği için eşitlik açısından eleştirilebilir. Ama farklı yaşam biçimlerini ortadan kaldıran, baskıcı, ilkel ve dini özgürlüklere, insan haklarına aykırı bir uygulamanın eşitlik adına herkese uygulanmasını istemek de zaten başka bir garabet. Evet, eşitliğe de aykırı. Ama herhalde savunulması gereken şey, baskıda, özgürlüksüzlükte eşitlik olmamalı.

Amacından koparılıp baskı aracına dönüşen bir laiklik

Batı için laiklik, din savaşlarından kurtulmak için olumlu ve ileri bir adım. Farklı yaşam biçimlerinin yaşama hakkını, din özgürlüğünü korumaya yönelik geliştirilmiş bir mekanizma. Bizim tarihimiz açısından ise, dinler zaten bütün farklılıklarıyla birlikte yan yana yaşamaktaydılar. Batı'da laiklikten beklenen fayda İslam'ın hoşgörülü ve çoğulcu yorumu ile fazlasıyla karşılanmaktaydı.

İsraili tarih Profesörü, son zamanların popüler yazarı, Yuval Noah Harari'nin ifadeleri bu durumu açıkça ortaya koyuyor:

“Ortaçağ Avrupa'sında toleranstan eser yoktu. ... 1600'de Paris'te herkes Katolik'ti. Bir Protestan şehre girdiğinde onu öldürürlerdi. Londra'da herkes Protestan'dı. Bir Katolik şehre girdiğinde onu öldürürlerdi. O yıllarda Avrupa'da Yahudiler sürülürdü... Kimse Müslümanları istemezdi... Oysa aynı dönemde İstanbul'da farklı mezheplerden Müslümanlar, Katolikler, Ermeniler, Ortodokslar, Rumlar, Bulgarlar yan yana mutlu mesut yaşarlardı.”

Batı'da laiklik farklı inançları, yaşam biçimlerini bir arada tutmanın bir aracı, bir mekanizması olarak düşünülmüş olmasına rağmen özellikle Fransa uygulamasında laikliğin, çoğu kez din adına yapılan baskıları bile aratan bir baskı aracına dönüştüğünü gözlemliyoruz. Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi, sadece siyasal değil, dinler bütün yaşam alanlarından dışlanmaya çalışılıyor. Bir dinin baskısı engellenmeye çalışılırken, laiklik hayatın bütün alanlarında bütün dinlere baskıya dönüşen adeta yeni bir dine dönüşmüş durumda. Çerçevesini din adamlarının değil, Meclislerin ve yargı kurumlarının belirlediği adeta yeni bir din. Laikliğin farklı yaşam biçimlerinin yaşam alanlarını bu kadar daraltıcı, baskıcı, zorba ve jakoben uygulamasını görünce, bu tür ülkeler herhangi bir din adına yönetiliyor olsalar, farklılıklara karşı daha mı baskıcı olurdu diye düşünmeden edemiyor insan. Laiklik gerekçesiyle farklı inanç ve yaşam biçimleri toplumsal yaşamdan tamamen dışlanacaksa, eğitim, kültür, siyasal alan tamamen laikliğe göre düzenlenecek ve toplumun tamamen laik bireylerden oluşması amaçlanacaksa, böyle bir laiklik yorumunun tamamen Nazi bireyler ya da komünist bireyler oluşturmaya çalışan totaliter sistemlerden farkı ne olabilir?

Çocuk üzerinde söz hakkı kimin?

Jakoben laiklik anlayışının en fazla tezahür ettiği ya da savunulduğu alanlardan biri, çocukların farklı inançlara karşı “korunması”dır. Yukarıdaki okul gezisi örneğinde olduğu gibi, çocuğu dünyaya

getiren ailenin, dini kimliğiyle, çocuğuyla okul gezisi yapabilmesi yasaklanmaktadır. Bu durumda eğitimini, kültürünü, kimliğini belirleme konusunda çocuk üzerinde hak sahibi kimdir sorusu ortaya çıkmaktadır. Devlet mi? Aile mi? Eğer bu sorunun cevabı devlet ise komünizmi, faşizmi, nazizmi ne adına eleştireceğiz? Ya da devlet o çocuğu dünyaya getiren aileye rağmen neden böyle bir hakka sahip olsun?. Aile çocuğuna, temel insan haklarına aykırı, terörize edici bir kimlik vermeye çalışıyorsa devlet elbette müdahale etmelidir. Ama normal koşularda çocuğunun nasıl bir kimliğe sahip olacağı konusunda söz sahibi olması gereken kuşkusuz ailesidir.

Anglo-sakson-kıta Avrupası laikliği

Sekülerlik olarak da ifade edilen Anglo-sakson laikliği, dinin devlet alanına müdahalesini engelleme amacı taşır. Yine de bu ülkelerde din devlet ilişkileri çok daha i içedir. İngiltere’de Kraliçe, resmi olarak aynı zamanda Anglikan kilisesinin de başkanıdır.

Avrupa’da ise “eski rejim”in yıkılmasından sonra, laiklikle amaçlanan, aydınlanma ile öngörülen, dinin, geleneğin, ara kurumların sadece siyasal alandan değil, toplumsal alandan da dışlanması, hiçbir yerde karşılaşılmayacak şekilde, görünmez bir alana hapsedilmesidir. Bu yaklaşım, Fransa devrimi gibi çok kanlı devrimlerin, Hitler ve Mussolini gibi çok kanlı liderlerin Anglo sakson ülkelerinde değil, kıta Avrupasında çıkmış olmasının, bugün de bu coğrafyanın ırkçı partilerin en fazla iktidarda olduğu coğrafya olmasının önemli nedenlerinden biridir. Çünkü dinin, geleneğin ve birey ile devlet arasında ara kurumların tamamen ortadan kaldırıldığı, her Őeyin kurucu aklın rasyonalitesine indirgeendiği bir durumda, o aklı ve o aklın üzerinde yükseldiği devleti ve lideri sınırlayacak hiçbir unsur kalmamış demektir.

Sözlerimizi Fransız kadın yazar Simone De Beauvoir’in bir sözü ile bitirelim: İnsan için üretilen ideolojilere öylesine bağlandık ki, insanı ututtuk”.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL’n konuyla ilgili değerlendirmesini sunduk...